

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 Vtrum omnes virtutes simul in eodem existe[n]tes sint æquales.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](#)

virtutibus simpliciter accipitur. Et confirmatur hoc, quia in litera virtus distinguuntur contra scientiam & artem.

In corpore eiusdem primi articuli, nota primo, quod ista cōparationes in litera posse inter prudētiam &c. habebuntur. In hac eadem questione proprios articulos, & ideo ibi & q. 4. or. & examinatos relinquentur. Quo . Nota secundum, & mal. dō, quid author locutus est de virtute per ut. 4. & 5. ad quoniam de virtute per se. secundum statum, qui loquitur simpliciter virtus, cā negat eam posse intendi secundum le, quod est intendi per extensionem ad plurimum, quoniam prius, ut apertus declaratus diffuse. Et hinc manifeste habes, q. de intentione autoris est doctrina dicta de connectione scilicet quod virtus perfecta in propria materia, & iam conexa aliis materiali. Si enim non esset hoc, iam posset extendi ad prius non extendebat.

Notandum, quod hinc habes differentiationem quandam inter virtutes intellectuales & morales in hoc quod illae etiam imperfecte secundum dicuntur virtutes, itē autem nisi sint secundum statum perfecte, non dicuntur virtutes. Dicitur enim in litera, q. scietia & ars non semper extendent se ad omnia sua se extēdit. Et in promptuā huius etiā scilicet minus exigunt ad cōficiendum imperfēctū, quam perfectū: virtutes autem intellectuales imperfecte: habent rationem virutis non enim sunt virtutes nisi secundum quid, morales autem habent perfecte rationem virtutis, ut patet ex supra dictis. Nota quarto quatuor causas in litera argumenti intensi virutum, s. conseruentem, naturalē inclinationem, iudicium perspicacius & gratiam. Et similitudo eius, cuius contra Stoicos rationes, alteram ex latitudine meii: alteram ex laudandae uite ad in-

tum intellectualium adiuicem. ¶ Sexto, De comparatione virtutum theologarum adiuicem.

ARTICVLVS PRIMVS.

Virum virtus possit esse maior, uel minor.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, q. virtus nō possit esse maior, uel minor. Dicitur. n. in Apoc. 21. q. latera ciuitatis Hierusalem sunt æqualia: per hec autem significantur virtutes, ut glosa dicit ibidem: * ergo omnes virtutes sunt æquales. non ergo potest esse virtus maior uirtute.

¶ Præt. Omne illud, cuius ratio consistit in maximo, nō potest esse maius, uel minus, sed ratio uirtutis consistit in maximo: est enim virtus ultimum potentiae, ut Philosophus dicit in i. de celo. * & Aug. in 2. de li. arb. fuit, quod uirtutes sunt maxima bona, quibus nullus potest male uti. ergo uidetur quod virtus non possit esse maior, neque minor.

¶ Præt. Quantitas effectus pensatur secundum uirtutem agentis; sed virtutes perfecte, que sunt uirtutes infusa, sunt a Deo, cuius uirtus est uniformis & infinita. ergo uidetur quod uirtus non possit esse maior uirtute.

SED CONTRA. Vbiunque potest esse augmentum & superabūdantia, potest esse inequalitas: sed in virtutibus inuenitur superabūdantia & augmentum. dicitur. n. Mat. 5. Nisi abundauerit iustitia uera plus quam Scribarum & Phariseorum, non intrabis in regnum celorum. Et Prou. 16. dicitur, In abundantia iustitia uirtus maxima est. ergo uidetur quod uirtus possit esse maior, uel minor.

RESPON. Dicendum, q. cū queritur, utrum uirtus una possit esse maior alia, dupliciter intelligi pōt quatuor. Vno mō in virtutibus specie differentibus, & sic manifestum est quod una uirtus est alia maior. semper. n. est potior cōsilio effectu: & in effectibus tanto aliquid est potius, quāto est cā proprinqui. Manifestum est autem ex dictis, quod causa & radix humani boni est ratio, & ideo prudētia, qua perficit rationem, p̄fertur in honestate aliis virtutibus moralibus perficiētibus uim appetitivam, in quantum participat rationem. & in his etiam tanto est altera melior, quanto, magis ad rationem accedit. unde & iustitia, qua est in uoluntate, p̄-

fertur alijs virtutibus moralibus: & fortitudo quā est in irascibili, præfertur temperantia quā est in concupiscibili, quā minus participationem, ut patet in 7. Eth. ¶ Alio modo potest intelligi questione in virtute eiusdem speciei. & sic secundum ea quā dicta sunt supra, * cum de intentionibus habituum ageretur, uirtus potest duplē dici maior & minor, uno modo secundum seipsum: alio modo ex parte participantis subjecti. Si igitur secundum seipsum consideretur, magnitudo, uel parvitas eius attenditur secundum ea, ad quod se extendit. Quicunque autem habet aliquam uirtutem, puta temperantiam, habet ipsam quantū ad omnia ad quā se temperantia extendit, quod de scientia & arte non contingit. Non. n. quicunque est Grammaticus, scit omnia quā ad Grammaticā pertinent. & secundum hoc bene dixerunt Stoici, ut Simplicius dicit * in commento Prædicamentorum, q. uirtus non recipit magis neque minus, sicut scientia uel ars, eo quod ratio uirtutis consistit in maximo.

Si tērō consideretur uirtus ex parte subjecti participantis, sic contingit uirtutem esse maiorem uel minorem, siue secundum diuersa tempora in eodem, siue in diuersis hominibus: quia ad attingendū medium uirtutis, quod est secundum rōnem rectā, unus est melius dispositus quā ali, uel propter majorē astuetudinem, uel propter meliorem dispositionē naturę, uel propter perspicacius iudicium rōnis, aut etiam propter maius gratia donum, quod unicuique donatur sī in mēsūra donatiōis Christi, ut dicitur ad Ephes. 4. Et in hoc deservit Stoici, estimantes nullum esse uirtuosum dicendum, nisi qui summe fuerit dispositus ad uirtutē. Nō. n. exigitur ad rationem uirtutis, q. attingat rectē rationis medium in indubitate, sicut Stoici putabant, sed sufficit prope mediū esse, ut in 2. Eth. * dicitur. Idem etiam indubitate si gauis unius propinquius & próptius attingit quam alius, sicut etiam patet in sagittatoribus trahētibus ad certum signum.

AD PRIMVM ergo dicendum, q. æqualitas illa non solum est secundū quantitatem absolutam, sed etiā sī in proportionem intelligēda: quia omnes uirtutes proportionaliter crescūt in homine, ut infra dicit. * Art. sequen.

AD SECUNDVM dicendum, q. illud ultimum quād pertinet ad uirtutē, potest habere rōnem magis uel minus boni secundum prædictos modos, cum non sit ultimum indubitate, ut dictum est. * In cor. ar.

ARTICVLVS II.

Virum omnes uirtutes simul in eodem existentes sint æquales.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur, q. nō omnes uirtutes in uno & eodem sunt equa liter intēse. Dicit enim. Apostolus 1. ad Corin. 7. Vnusquisque enim

diuisibile mediū. Pro pinquier enim est secundum se indubitate, iustitia medio uir perspicacioris iudicii, quā minus acutu, & secundum opus diatribens æqua libus quā æqualia, quā mulsum distatia ab æqualitate. C. 6. 10. 5. Promptior, quoque est ad indubitate me diū inclinatus natu raliter ad illud, quā non naturaliter: exercitatus, quā non exercitatus.

In predica. qualitatis.

¶ uirtus non recipit magis neque minus, sicut scientia uel ars, eo quod ratio uirtutis consistit in maximo. Si tērō consideretur uirtus ex parte subjecti participantis, sic contingit uirtutem esse maiorem uel minorem, siue secundum diuersa tempora in eodem, siue in diuersis hominibus: quia ad attingendū medium uirtutis, quod est secundum rōnem rectā, unus est melius dispositus quā ali, uel propter majorē astuetudinem, uel propter meliorem dispositionē naturę, uel propter perspicacius iudicium rōnis, aut etiam propter maius gratia donum, quod unicuique donatur sī in mēsūra donatiōis Christi, ut dicitur ad Ephes. 4. Et in hoc deservit Stoici, estimantes nullum esse uirtuosum dicendum, nisi qui summe fuerit dispositus ad uirtutē. Nō. n. exigitur ad rationem uirtutis, q. attingat rectē rationis medium in indubitate, sicut Stoici putabant, sed sufficit prope mediū esse, ut in 2. Eth. * dicitur. Idem etiam indubitate si gauis unius propinquius & próptius attingit quam alius, sicut etiam patet in sagittatoribus trahētibus ad certum signum.

Cad 6. 10. 5.

AD TERTIVM dicendum, quod Deus non operatur secundum necessitatem naturae, sed secundum ordinem suā sapientię, secundum quam diuersam mensuram uirtutis hominibus largitur, secundum illud ad Ephes. 4. Vnicuique uelstrū dāta est gratia secundum mensuram donationis Christi.

¶ Super questionis 66. articulum secundum.

In titulo articulo secunda questionis sexagesima ex parte 1. & infr. q. scito titulum loqui 73. ar. 2 ad 3. de uirtutibus sicut in 2. d. 42. q. precedenti articulo, scilicet de uirtutibus 2. ar. 5. ad 6. & 1. d. 6. ar. 4. & mal. q. similiiter, ut patet 2. ar. 9. ad 8. & vir. q. 5. in processu.

¶ In

In corpore eiusdem articuli; hoc primum declarandum occurrit. Notius; q̄ ratio & qualitas, quam ex Augu. litera tractat, consistit in hōc. Si uirtutes non essent aequales, oportet quod aliqua haberet itas quatuor conditiones inaequales: nam ad aequalitatem requiritur aequalitas omnium, sicut ad connectionem similitas omnium: quia aequalitas est quædam conexio uirtutum secundum quantitatē, ut patet: sed non potest fieri, ut una uirtus minus habeat de una istarum quatuor conditionum, quam de aliis. ergo. Probatur minor ponendo duos, in quorū uno sit fortitudo minus habens de conditione prudentia, & in altero fortitudo magis habens prudentiam, & deducendo ad inconveniens, quod similiiter sunt aequales in fortitudine, & in aequalibus in fortitudine. & patet sequela quod ad primam partem ex aduersario, quod ad secundam ex veritate: quia alterius fortitudo est prudenter, ac per hoc maior apparet, quod etiam in uno & eodem oportet aequales esse has quatuor conditiones in qualibet materia cardinalium uitatum. idem est enim iudicium in uno, & eodem. & in duobus.

Habent proprium donum a Deo, alius quidem sic, alius autem sic: non esset autem unum donum magis proprium aiici, quā aliud, si omnes uirtutes dono Dei infusa quilibet aequaliter haberet. ergo videtur quod non omnes uirtutes sint aequales in uno & eodem.

¶ 2 Præt. Si omnes uirtutes essent æque intensæ in uno & eodem, se queretur quod quicunque excederet aliquem in una uirtute, excederet ipsum in omnibus aliis uitutibus: sed hoc patet esse falsum: quia dñi sancti de diuersis uirtutibus precipue laudantur: sicut Abraham de fide, Moyses de mansuetudine, Job de patientia, unde de quolibet Confessore cantatur in Ecclesiâ: Non est inuentus similis illi, qui conferuaret legem Excelsi, eo quod quilibet habuit prærogatiuam alicuius uirtutis. non ergo omnes uirtutes sunt aequales in uno & eodem.

¶ 3 Præt. Quantò habitus est intensior, tanto homo secundum ipsum delectabilius & promptius operatur: sed experimento patet, quod unus homo delectabilius & promptius operatur actum unius uirtutis, quam actum alterius. non ergo omnes uirtutes sunt aequales in uno & eodem.

Sed contra est, quod Aug. dicit in 6. de Trinitate. * Quod quicunque sunt aequales in fortitudine, aequales sunt in prudentia & temperantia, & sic de aliis: hoc autem non esset, nisi omnes virtutes unius hominis essent aequales. ergo omnes uirtutes unius homini sunt aequales.

RESPON. Dicendum, quod quantum

Cap. 4. to. 3. fortudo acit prudenter, ac per hoc major apparere, quod de etiam in uno & eodem oporet aequalis esse has quatuor conditions in qualibet materia cardinalium utrumcum idem est enim iudicium in uno, & eodem, & in duabus.

Art. praeed. bus.
¶ Declarandum est
secundo, quod quia
virtutes secundum
inclinationes ad pro-
prios actus non sunt
aequales nec quanti-
tative, nec propor-
tionaliter, ut in lite-
ra dicitur video in re-
sponsione ad secun-
dum dicitur. Vnus
& idem homo promi-
ptior est ad actionem
unius virtutis, quam
ad actionem alterius: &
ad hunc sensum redu-
cenda uidentur dicta
alibi ab auctore, ita
quod non dicam virtu-
tes aequales secun-
dum habitum, & no-
secundum actionem, ut
in trigesimali ex parte
dissertacionis tertii, hoc dien-
tes sequi uidetur au-
thor fed dicam, quod
virtutes secundum for-
male in habitu, sunt
aequales: secundum vero

Est autem supra, * quod ratio connexionis virtutum dupl. citer as signari potest. Vno modo secundum intellectum eorum, q. intelligent per has quatuor virtutes, quatuor conditiones genera- les virtutum, quarum una simili inuenitur cum aliis in qualibet materia, & sic virtus in qualibet materia non potest æqualis dici, nisi habeat omnes istas conditiones æquales. Et ha- rationem æqualitatis virtutum as signat August. in de Tri. * dicens. Si dixeris æquales esse istos fortu- ne, sed illius præstare prudentia, sequitur quod hu- fortitudo minus prudens sit, ac per hoc ne forti- dine æquales sint, quando est illius fortitudo prude- tior, atque ita de ceteris virtutibus inuenies, si mo- nes eadem consideratione percurras. Alio modo a signata* est ratio connexionis virtutum secundum eos, qui intelligent huiusmodi virtutes habere ma- trias determinatas, & secundum hoc ratio connexio- nis virtutum moralium accipitur ex parte prude- tiae, & ex parte charitatis quātum ad virtutes inuita- nō autem ex parte inclinationis, que est ex parte fusi- iecti, ut supra dictum est. * Sic igitur & ratio æquali- tatis virtutum potest accipi ex parte prudentiae qua- tum ad id, quod est formale in omnibus virtutibus moralibus. Existente enim ratione æqualiter perfic- ta in uno & eodem, oportet quod proportionaliter secundum rationem rectam medium constitua- in qualibet materia virtutum. Quantum uero ad id, quod est materiale in virtutibus moralibus, scilicet inclinationem ipsam ad actum virtutis, pordet unus homo magis promptus ad actum unius virtutis, quam ad actum alterius uel ex natura, vel con- tudine, uel etiam ex gratia dono.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod uerbum A- stoli potest intelligi de donis gratiæ gratis data, quæ non sunt communia omnibus, nec omnia æqua- in uno & eodem, scilicet potest dici quod refertur ad misuram gratiæ gratum facientis; secundum quam- nus abundat in omnibus virtutibus plus quam alii propter maiorem abundantiam prudentie, uel charitatis, in qua connectuntur omnes virtutes susse.

Ad secundum dicendum, quod unus sanctus datur praecipue de una uirtute, & alius de alia proprieitate, quam ad actum alterius. Et secundum hoc patet responsio ad tertium.

ARTICVLVS III.

Vtrum uirtutes morales præmineant intellectu alibus.

AD TERTIVM sic proceditur.
Videtur, quod virtutes morales praeminent intellectibus. Quod enim magis est necessarium & permanentius, est melius; sed virtutes morales sunt permanentiores etiam disciplinis, que sunt virtutes intellectuales, & sunt etiam magis necessariæ ad uitam humanam. ergo sunt preferendæ virtutibus intellectibus.